

(عليه السلام) شرح رساله حقوق امام سجاد

حجت الاسلام و المسلمین استاد
محمد جواد حاج علی اکبری

موضوع:

حق شکم (۲) / حق البطن (۲)

تاریخ ۱۳۹۳ / ۰۸ / ۲۵

فهرست

■ عضو مهمتی که نادیده گرفته می شود

■ سفره‌ی گسترده‌ی نعمت‌های الهی

■ بخورید و بیاشامید، ولی...

■ سفره‌آرایی خداوند در دنیا و آخرت

■ اهمیت فوق‌العاده‌ی غذا بر جان

■ سرانجام خوردن مال حرام

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

■ عضو مهمتی که نادیده گرفته می‌شود

در بحث رساله‌ی حقوق امام سجّاد (علیه السلام)، به حقّ شکم و بطن رسیدیم. به طور خلاصه سه نکته را به طور تیتروار برشمردیم: نکته‌ی اوّل، «الله اکبر»؛ نکته‌ی دوم، «الْحَمْدُ لِلَّهِ» و نکته‌ی سوم تأثیر مهمتی بود که شکم و خوراک می‌تواند بر روحیه و معنویات ما داشته باشد. بحث تا این‌جا جمله بیان شد: «وَأَمَّا حَقُّ بَطْنِكَ؛ و اما حقی که شکمت بر تو دارد». از متن رساله‌ی حقوق این‌طور برداشت می‌شود این عضو حسّاس، یعنی دستگاه گوارش و فعالیت‌های جذب و هضم آن، در انسان دارای جایگاه متمایزی است. امام (علیه السلام) با اشاره به جنبه‌ی اصلی این حقّ مهم، فرمودند: مراقب باش که شکمت را ظرف حرام قرار ندهی، نه کم و نه زیاد و در بخش حلال هم میانه‌رو باش و

اندازه نگه دار.

به این ترتیب فلسفه‌ی بهره‌مندی از این امکان بزرگ را معرفی کردند و فرمودند مراقب باشید در بهره‌برداری از این امکان از حدّ تقویت خویشتن نگذرید تا به خودت اهانت نکنی و جوانمردی تو آسیب نبیند.

آنگاه امام (علیه السلام) یک تبیین بسیار دقیقی در مورد مطلب داشتند و بیان فرمودند که اشتباه در این بخش، زیاده‌روی، اندازه نگه نداشتن و اسراف، نتیجه‌اش آسیب‌های جسمی و روحی بسیار زیاد است و نمونه‌هایی را حضرت اشاره فرمودند. زیاده‌روی باعث کسالت، بیماری‌های جسمی، تنبلی، جدا افتادن از کارهای خوب و شایسته، تولید نادانی و کاهش خرد و همچنین آسیب به جوانمردی و مروت می‌شود. عدم رعایت حقّ این عضو اساسی و اصلی، بازتاب‌ها و آثار عجیبی در شخصیت انسان از خود به جای می‌گذارد.

یک نکته یادآوری می‌شود، ما در بین آیات انفسی، یعنی آیات و نشانه‌هایی که خدای عزیز

کریم مهربان در وجود ما خلق کرده و قرار داده است، با یکی از شگفت‌انگیزترین آیات الهی در این بحث مواجه هستیم. همه‌ی ما باید به آن مراجعه کنیم؛ چون جزء آیات بزرگ خدای عزیز ما است که در برابر چشم ما نیست. غذا می‌خوریم و یک نوشیدنی را می‌نوشیم، اما بی‌خبر هستیم که طی ساعت‌ها چه فعالیت‌هایی روی آن صورت می‌گیرد. مثلاً درباره‌ی یک غذای کامل، هفتاد و دو ساعت طول می‌کشد تا این مجموعه‌ی اقدامات روی آن انجام شود. یک لشکر بسیار عظیم و بزرگ و فوق‌العاده حسّاس و تلاشگر، بدون استراحت و خواب، تلاش می‌کنند این بهره‌برداری انجام شود و جذب و دفع اتّفاق بیفتد. ممکن است انسان بیست سال، سی سال، پنجاه سال، هفتاد سال، هشتاد سال، از این نعمت بزرگ استفاده کند، ولی هیچ‌وقت از منظر یک نشانه‌ی قدرت، عظمت، حکمت، لطافت، نوآوری و ابداع از جانب خالق حکیم به آن نگاه نکرده باشد. ما در این زمینه بسیار

غافل هستیم. پروردگار متعال یکی از بزرگ‌ترین آیاتش را در وجود ما - در کنار ده‌ها نشانه‌ی دیگر - قرار داده است که ما دائم با آن ارتباط داریم و از حضورش بهره‌مند می‌شویم، ولی از آن غافل هستیم. قرآن در این باره هشدار می‌دهد و می‌فرماید: «وَكَايْنٍ مِّنْ آيَةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَمُرُّونَ عَلَيْهَا وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ!» و چه بسیار نشانه‌ها در آسمان‌ها و زمین است که بر آنها می‌گذرند در حالی که از آنها روی برمی‌گردانند». به آن از این منظر توجه نمی‌کنیم که دستگاه گوارشی یک آینه است که ما در آن می‌توانیم قدرت، خلاقیت، عظمت، شکوه، ابداع و نوآوری و عنایت پروردگار عزیز و مهربان و بزرگمان را مشاهده کنیم. این یک زاویه‌ی دید است. راجع به همه‌ی اعضا و جوارح و امکاناتی که خدای متعال به ما داده، باید چنین نگاهی داشته باشیم؛ منتها این بطن است، اسمش با خودش است. بطن، یعنی پنهان است و دیده نمی‌شود، جلوی چشم ما نیست؛

لذا به مطالعه و مراجعه نیاز دارد. این روزها بحمدالله امکان چنین مطالعه و مراجعه‌ای برای همه فراهم است و مثل قدیم نیست؛ لذا هیچ توجیهی پذیرفتنی نیست. در گذشته‌ها معمولاً افراد در این زمینه اطلاعی نداشتند؛ ولی الان امکانات دانش‌های عمومی و بهره‌برداری از این نوع منابع عام دانایی، برای همه فراهم است. همه به آسانی می‌توانند به اشخاص دانشمند در این زمینه که فراوان هم هستند، مراجعه کنند. کسانی که در رشته پزشکی مطالعه و تحصیل کرده‌اند، در این زمینه اطلاعات خوبی دارند؛ می‌شود به آنها مراجعه کرد. ده‌ها و صدها اثر به صورت مجازی، کتاب و به صورت‌های دیگر در اختیار ما است که می‌توانیم به آنها مراجعه کنیم. مثلاً می‌توانیم نقش دهان، دندان‌ها و غدد گوناگون را در جریان گوارش بررسی کنیم. ظاهراً عملیات گوارش از همان لحظه‌ای که ما لقمه‌ای را در دهان می‌گذاریم، آغاز می‌شود. دو دریچه نقش حساسی را ایفا

می‌کنند که این لقمه باعث مرگ ما نشود، جلوی نفس ما را نگیرد و مسیر را به اشتباه نرود. گاهی انسان اشتباه می‌کند یا بر اثر خنده‌ای یا چیزی در هنگام غذا خوردن، تا مرز مرگ پیش می‌رود. وقتی لقمه وارد مجرای تنفسی می‌شود، انسان دچار آسیب می‌شود. در ادامه‌ی این راه، مری در عملیات گوارش تأثیر دارد. سپس غذا می‌رسد به بخش فوق‌العاده حساس و مرکزی، یعنی معده. معده با ترتیب شگفت‌انگیزی این غذا را دریافت می‌کند و با مجموعه‌ای از ترشحات گوناگون آن را تجزیه می‌کند و فرآورده‌های گوناگونی از آن فراهم می‌آورد و غذا را برای بهره‌برداری بدن ما مهیا می‌کند. چیزی که همه را به اعجاب می‌آورد، این ترشحاتی است که در معده تولید می‌شود. این ترشحات می‌تواند همه چیز را غیر از موارد خاص و پلاستیک هضم کند. جالب است که خود معده از این هضم در امان می‌ماند! با تولید ماده‌ی دیگر خود را در برابر اسیدهای فوق‌العاده قوی

حفاظت می‌کند. اگر ترشحات معده به اندازه و به هنگام نباشد، آسیب‌های جدی را به بدن وارد می‌کند. بعد به اندازه و به تدریج و با حساب این را به روده‌ی کوچک تحویل می‌دهد. روده‌ی کوچک و روده‌ی بزرگ، با تقسیماتی که دارند، یک منطقه‌ی پالایشگاهی بسیار عجیب و فوق‌العاده حساس و مهم محسوب می‌شوند که غذای مهیا را از معده می‌گیرند و در پیچ و خم‌های فوق‌العاده‌ای که دارند، ترکیب‌های تازه‌ای از آن به دست می‌آورند و از روزنه‌های خاصی آنها را به بیرون منتقل می‌کنند. سپس از آنجا انتقال به سمت کبد صورت می‌گیرد تا در ترکیب‌های فوق‌العاده‌ای که آنجا انجام می‌شود و پالایش‌های بعدی، از جمله ساخته شدن خون، استفاده شود. خون از آنجا به عنوان یک غذای مهیا و آماده به قلب منتقل می‌شود تا قلب

شما بتواند خون را پمپاژ کند و یک توزیع عادلانه داشته باشد و جیره‌ی میلیاردها سلول بدن ما را از سرتاسر نقاط این مملکت عظیم و عجیب، به وقت و به هنگام تأمین کند. همچنین از آن‌طرف زوائد و اضافه‌ها، غیرقابل استفاده است، به روده‌ی بزرگ منتقل می‌شود و عملیات دفع انجام می‌گیرد. لوزالمعده، کیسه‌ی صفرا و اقداماتی که در آن بخش‌ها انجام می‌شود، یک مجموعه‌ی عظیم، پیچیده و محیرالعقول است که کار خود را منظم و مرتب انجام می‌دهند. هر کدام از ما در مسیر زندگی خود، گاهی برایمان اختلال‌هایی در مسیر گوارش پیش می‌آید که آن اختلال‌ها به ما یادآوری می‌کند من هستم، ما اینجا هستیم، ما بی‌جیره و موجب برای شما کار می‌کنیم. خالق هستی و خالق تو به ما چنین

نعمت‌های الهی

نکته‌ی دوم بعد از این توجّه معرفتی و برداشت عرفانی، توجّه به اسماء الحُسنى است. نام خالق، ربّ، بدیع و مالک، جلوی چشم ما قرار می‌گیرد و می‌توان نام لطیف، رحیم، رحمان و مهربان را در این آینه مشاهده کرد.

نکته‌ی دیگر عبارت است از بهره‌ی فوق‌العاده‌ای که ما اینجا می‌بریم. نگاه دوم نگاه نعمت است، ببینیم از این آیه‌ی عظیم الهی که در وجود ما است، چه بهره‌هایی داریم. دستگاه گوارش ما، راهی است به سوی نعمت‌های بسیار عظیم و گسترده و متنوعی که پروردگار متعال برای ما قرار داده است.

خداوند عزیز رحیم مهربان در محور خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها با ما چه کرده است؟ دستگاه عظیم گوارشی و پالایشگاه باشکوه و حسّاس و فوق‌العاده دقیق و پرکار، همراه با چشم‌های ما که می‌توانند ببینند، همراه با گوش‌های ما که می‌توانند بشنوند، همراه با لامسه‌ی ما که می‌تواند درک کنند، همراه

مأموریتی را داده است. یک لشکر عظیم، متحد، همکار و به شدت متعهد به انجام مأموریت و وظایفی که برایشان تعریف شده است، این کار پیچیده را انجام می‌دهند تا تو توان داشته باشی، بتوانی بمانی، بتوانی ببینی، بشنوی، بگویی، بفهمی، بندگی کنی، رشد کنی و روح تو پرواز کند، ارتفاع بگیرد و از منابع عالی معنوی بهره‌مند شود و اوج گیرد. مطالعه در این زمینه خیلی سودمند است و نگاه انسان را تغییر می‌دهد. انسان وقتی متوجّه می‌شود چه مجموعه‌ی عظیمی، با چه مأموریت‌ها و مسئولیت‌هایی در این بخش در اختیارش است، خیلی از مراقبت‌ها را به شکل طبیعی انجام می‌دهد و بالاتر از این، حظّ و بهره‌ی معنوی و معرفتی و عرفانی‌ای است که از رهگذر این توجّه نصیبش خواهد شد. این همان «اللّه اکبر»ی است که وقتی به این دستگاه توجّه پیدا می‌کنیم، می‌گوییم.

■ سفره‌ی گسترده‌ی

با پاهای ما که پیمودن مسیر را آسان می‌کند و همراه با قوت قدرت فهم و دست‌های ما، استفاده از نعمت‌ها را برای ما آسان کرده است. خداوند یک مجموعه‌ی شگفت‌انگیز از نعمت‌های خود را در دسترس ما قرار داده که شامل خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها می‌شود. ما در دو کلمه خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها را جمع‌بندی می‌کنیم؛ ولی ذیل این دو کلمه چه تنوع، چه لذت، چه زیبایی و چه طراوتی وجود دارد؟! مثلاً وقتی خدای متعال درباره‌ی ماهی‌های آب شور و شیرین صحبت می‌کند، می‌فرماید: «وَمِنْ كُلِّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا»^۲ از هر یک گوشتی تازه می‌خورید». خدای متعال از هر دو آب شیرین و آب شور گوشت فوق‌العاده لذیذی را در دسترس‌تان قرار داده است که از آن بهره‌مند می‌شوید. وقتی انسان درباره‌ی سایر نعمت‌ها از انواع و اقسام میوه‌ها و خوراکی‌ها فکر می‌کند، متحیر می‌شود که خدای عزیز متعال مهربان برای جسم ما از لحظه‌ی

تولّد چه سفره‌ای فراهم آورده است. امام حسین (علیه الصّلاة و السّلام) در مناجات عرفه، مادر را یاد می‌کند و غذایی که همراه مادر برای فرزند مهیا شده است. آن غذای لطیف سازنده و پیش‌برنده و مغذی و فوق‌العاده آرام و همراه با مجموعه‌ی عظیمی از محبت‌ها و گرمای وجود مادر، قبل از تولّد فرزند برایش آماده شده است. انسان هنگامی که بزرگ‌تر می‌شود، انواع نعمت‌ها را نیز می‌بیند و می‌فهمد که خدای متعال بار عام داده است. سفره‌ی رحمت و اسعه گسترده است و صالح و طالح و مؤمن و کافر و تقسیمات این چنینی وجود ندارد. «يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا»^۳ ای مردم، از آنچه در زمین است حلال و پاکیزه را بخورید». این نعمت‌های حلال و طیب برای همه‌ی مردم و هر کسی که خدای متعال او را خلق کرده، قرار گرفته است. چه تنوع شگفت‌انگیزی در دسترس انسان‌ها قرار گرفته است؟! دستگاه گوارشی پیچیده، همراه با اعضا و جوارحش بین ما و این

مجموعه نعمت‌ها ارتباط برقرار می‌کند. درباره‌ی این سفره‌ی متنوع که به کرامت گشوده شده، تعبیرهای زیبایی در آیات قرآن وجود دارد. «يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا»، سفره را انداخته است و می‌گوید: بفرمایید سر سفره، بفرمایید نوش جان کنید. «كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ»^۴ از خوراکی‌های پاکیزه‌ای که روزی شما کردیم، بخورید»، «كُلُوا مِنْ رِزْقِ رَبِّكُمْ وَشْكُرُوا لَهُ»^۵ از روزی پروردگارتان بخورید و او را شکر کنید». البته اینجا می‌فرماید بهره‌مند شوید و شکر کنید. بیندیشید سر سفره‌ی چه کسی نشسته‌اید؟ میزبان چه کسی است که چنین سفره‌ی رنگارنگ و متنوع و جذابی را پهن کرده و در وجود شما این امکان را فراهم کرده است تا بتوانید از خوردن آنها لذت ببرید و بهره‌مند شوید؟

■ بخورید و بیاشامید، ولی...

در قرآن عظیم و کریم که آن هم یک سفره‌ی دیگری است،

هنگامی که خداوند انسان‌ها را به استفاده‌ی از خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها دعوت می‌کند، در کنارش یادآوری‌هایی را هم دارد که به چند مورد آن اشاره می‌کنیم. «كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ، وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ»^۶ از آنچه خدا روزی‌تان کرده است، بخورید و از پی گام‌های شیطان مروید». «كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا»^۷ بخورید و بیاشامید [ولی] زیاده‌روی نکنید». «فَكُلُوا مِنْهَا وَأَطْعُمُوا»^۸ از آنها بخورید و اطعام کنید». هنگامی که بهره‌مند شدید، دیگران را هم بهره‌مند کنید و از آن چیزی که به شما دادم، سفره‌داری کنید. «كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا»^۹ از چیزهای پاکیزه بخورید و کار شایسته کنید». بنا است کارهایی انجام دهید. برای عمل صالح انرژی بگیرید. «وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ»^{۱۰} و از آنچه خداوند روزی شما گردانیده، حلال و پاکیزه را بخورید و از آن خدایی که بدو ایمان دارید، پروا دارید». حریم‌های الهی را در زندگی و در

خورد و خوراکتان رعایت کنید. «كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ»^{۱۱} از میوه آن - چون ثمر داد - بخورید و حق [بینویان از] آن را روز بهره‌برداری از آن بدهید». خطاب به کسانی است که باغ‌دار هستند و تولید کشاورزی دارند. یادآوری‌هایی از این قبیل در قرآن وجود دارد. به وسیله‌ی مجموعه‌ی اعضای و جوارحمان، مخصوصاً به وسیله‌ی دستگاه عظیم گوارشی‌مان، با یک سفره‌ی فوق‌العاده جذاب، متنوع، رنگارنگ مواجه می‌شویم که پیش‌روی ما قرار گرفته است. اگر تمام عمرمان را هم مطالعه کنیم، نمی‌توانیم بفهمیم که خداوند چه چیزی خلق کرده و روی این سفره برای ما چه گذاشته است. نصیب هر کسی از این سفره‌ی رنگارنگ، رزق او می‌شود. این برداشت که انجام می‌شود، ما به خاطر آن باید شکرگزار باشیم؛ لذا قرآن می‌فرماید: «وَاشْكُرُوا لَهُ» شکر او را بجا آورید». باید زبان شما به شکر گشوده باشد. در روایات دارد پیامبر عزیز ما در سنت و

سیره‌شان این بوده است هر لقمه‌ای را که در دهان مبارکشان می‌گذاشتند، اَوَّلَ «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» می‌گفتند و با هر لقمه‌ای که دریافت می‌کردند، می‌فرمودند: «الْحَمْدُ لِلَّهِ». اگر ما نمی‌توانیم با هر لقمه‌ای این‌گونه عمل کنیم، حداقل اَوَّلَ سفره «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ» و در آخر غذا «الْحَمْدُ لِلَّهِ» بگوییم. این توجه به نعمت، در انسان ادب بندگی و رشد معنوی می‌آورد؛ چنان‌که قرآن می‌فرماید: «لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ»^{۱۲} اگر واقعاً سپاس‌گزاری کنید، شما را افزون خواهیم کرد». نمی‌گوید: «لَا زِيدَنَّ نِعْمَتَكُمْ» یا «نِعْمَاتِكُمْ» که البته آن هم سرچایش است؛ بلکه می‌گوید: «لَا زِيدَنَّكُمْ» خودت بزرگ می‌شوی. وقتی با نگاه شکر و با نگاه معرفت از این نعمت‌ها بهره‌مند می‌شوی، با هر لقمه‌ای دو لقمه دریافت می‌کنی. یک لقمه‌ی غذایی است که نوش جان کردی و یک لقمه‌ی معنوی که دریافت کردی. با آن لقمه‌ی معنوی از رهگذر شکر جان تو پرورش پیدا کرد و روح

تو رُشد یافت. چه اتفاق جالبی می‌افتد! هم جسم شما برداشت خودش را کرده است و هم جان شما؛ زیرا حالت شما، حالت شکر و ذکر بوده است و به میزبان توجّه داشته‌اید. احساس است این است که او این لقمه را در دهانت گذاشته است. «يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي»^{۱۳} مرا اطعام می‌کند و آبم می‌دهد. غذا را دریافت کرده کردی، پیوستش یک «الْحَمْدُ لِلَّهِ» است. آن وقت آن غذا روح تو را پرواز می‌دهد. همین‌جا تمام نمی‌شود، یعنی آدمی که شکر کند، غرّه نمی‌شود و نمی‌گوید: خب، من شکر کردم، منتظرم که حالا خدا برای من فلان کار را کند. تازه از اینجا به بعد باب‌هایی برایش باز می‌شود که شاکر باشد و قدم‌های بعدی را طی کند تا رزقی از این شکر نصیبش شود.

■ سفره‌آرایی خداوند در دنیا و آخرت

خدای مهربان و عزیزی که این سفره را برای جسم ما در عالم

فانی پهن کرده است و عقل بشریت در برابر این همه لطف و نعمت زمین‌گیر می‌شود، برای روح ما در آخرت چه کرده است؟ در کلمات قرآنی درباره‌ی بهشت، توصیف‌های عجیبی آمده است؛ از جمله: «فِيهَا مَا تَشْتَهِي أَنْفُسُكُمْ وَ لَكُمْ فِيهَا مَا تَدْعُونَ»^{۱۴} هر چه دلتان بخواهد در آن فراهم است و هر چه طلب کنید به شما داده می‌شود. نعمت‌هایی برایتان آماده کردم که فکر احدی به آن نرسیده، چشمی ندیده، گوشی نشنیده و نه حتی به فکر کسی خطور کرده و نه فهمی به آن رسیده است.

جالب است بعد از آنکه خدای متعال بهشت را توصیف می‌کند، بالاتر می‌رود و می‌فرماید: «وَ رِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ»^{۱۵} خشنودی خدا بزرگ‌تر است. آن سلامی که در دَارُ السَّلَامِ از سوی خدای سلام به اهالی دَارُ السَّلَامِ و بهشت داده می‌شود، چیست؟ در آنجا چه خبر است؟ قرآن می‌فرماید: «وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ»^{۱۶} و زندگی حقیقی همانا [در] سرای آخرت است. ای

کاش می‌دانستند». هر چه شما در این دنیا دیدید، در برابر آنجا ناچیز است: «مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ»^{۱۷} متاع این جهان اندک است. حیات و نعمت‌های حقیقی آنجا است. این نکته‌ای تکان‌دهنده بود که خدای متعال برای جسم فانی ما چنین سفره‌آرایی کرده است، برای روح و جان باقی ما چه سفره‌هایی از لطفش و کرمش گشوده است. خوشا به سعادت بهشتیان و خوشا به سعادت اهل راز، اهل نیاز، اهل معنا، اهل شکر، اهل معرفت که همین‌جا رزق آخرتی‌شان را دریافت می‌کنند. در همین آداب فرمود: «وَالشُّكْرُ وَ لَهُ»، وقتی اینجا شکر به جا می‌آورید و مرز بندگی را رعایت می‌کنید، «وَالتَّقْوَا لِلَّهِ»^{۱۸} و از خدا پروا کنید، حلال و حرام را رعایت می‌کنید، همین‌جا وارد این سفره می‌شوید: «وَالنَّعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ»^{۱۹} و چه نیکو است سرای پرهیزگاران». از رسول الله پرسیدند: «دَارُ الْمُتَّقِينَ» کجا است؟ فرمود: همین دنیا است. همین‌جا است که رزق آخرتی و معنوی شما مهیا می‌شود. وقتی دستگاه

گوارش روح شما که تفکر شما است، به دستگاه گوارش جسم شما ضمیمه می‌شود، در همین‌جا شروع می‌کنید به دریافت‌های معنوی و بهشتی که با یک شکر برای شما تولید و ساخته می‌شود. وقتی بنده‌ی مؤدب می‌گوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ»، بهشت برایش ساخته می‌شود. وقتی یک بنده‌ی مؤدب در برابر قرق‌گاه الهی می‌گوید: نه، اینجا این میوه‌ی ممنوعه است، این غذا برایت ممنوع است، اینجا دستت را دراز نکن، دهننت آلوده نشود، شکمت را حفاظت کن، وقتی قرق را رعایت می‌کند، می‌شود «وَالنَّعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ». در کنار این رعایت، خداوند متعال و مهربان نعمت‌های پایان‌ناپذیر، فناپذیر، همیشگی، جاودانی و متنوع برای او در سرای حیات جاودانی و ابدی پیش‌بینی می‌کند.

■ اهمیت فوق‌العاده‌ی غذا بر جان

آیات قرآنی و روایات اهل‌بیت و سیره اولیاء خدا، به ما می‌گوید آنچه می‌خوریم، تأثیر زیادی

بر ما دارد؛ لذا کیفیت، کمیّت و اندازه‌ی آن اهمیّت فوق‌العاده‌ای دارد. امام سجّاد (عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَ السَّلَام) در همین رساله‌ی حقوق، با اینکه بنایشان بر ایجاز و اختصار است، به بخشی از این آثار اشاره می‌کنند. بیماری‌های بسیاری وجود دارد که مستقیماً یا با واسطه به دستگاه مربوط گوارش است. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمودند: «المعدة بيت كل داء و الحمية رأس كل دواء»^{۲۰} شکم مایه درد است و پرهیز مایه دوا». مراجعه به طعام و خوراک به ما نشان می‌دهد که غذا آثار جسمی، روانی، روحی و معنوی عجیبی دارد و ما باید بسیار مراقب باشیم. این جمله‌ی قرآن که «فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ»^{۲۱} پس انسان باید به خوراک خود بنگرد، نیز نشان‌دهنده‌ی همین مسئله است. انسان باید حواسش به خوراک خود باشد. مسئله‌ی دستگاه گوارش و خوردن و آشامیدن فوق‌العاده مورد عنایت خالق هستی و اولیاء خدا است. هم در مباحث فقه اکبر که شامل

سیر و سلوک، اخلاق، معنویات و مراقبات است و هم در فقه اصغر که احکام حلال و حرام و مستحب و مکروه است، این موضوع به شدت مورد عنایت است. یکی از بزرگ‌ترین عبادات ما روزه است که عمدتاً با این بحث بسیار مهم و اساسی و حسّاس مرتبط است.

■ سرانجام خوردن مال حرام

این روزها بحث کربلا و سیدالشهدا (عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَ السَّلَام) است و همه‌ی ما در روزه‌ها، با کمال تعجب فکر می‌کنیم این جماعت چرا این کار را کردند؟! خدایا می‌شود یک جماعتی این قدر بد شوند؟ اگر اینها انسان بودند، چطور این رفتارهای زشت را داشتند؟ چطور حاضر نشدند کلمات امام حسین (عَلَيْهِ الصَّلَام) را بشنوند و سر و صدا راه انداختند؟ امام حسین (عَلَيْهِ الصَّلَام) از این کار آنان رمزگشایی کرد و فقط یک جمله فرمود: «ملئت بطونکم من الحرام»^{۲۲} شکم‌های شما

از غذاهای حرام انباشته شده». رعایت خورد و خوراکتان را نکردید و حرام‌خواری کردید که امروز می‌توانید جلوی حسین بایستید و چنین رفتار کنید.

■ منابع و مأخذ:

۱. یوسف: ۱۰۵.
۲. فاطر: ۱۲.
۳. بقره: ۱۶۸.
۴. طه: ۸۱.
۵. سبا: ۱۵.
۶. انعام: ۱۴۲.
۷. اعراف: ۳۱.
۸. حج: ۳۶.
۹. مؤمنون: ۵۱.
۱۰. مائده: ۸۸.
۱۱. انعام: ۱۴۱.
۱۲. ابراهیم: ۷.
۱۳. شعراء: ۷۹.
۱۴. فصلت: ۳۱.
۱۵. توبه: ۷۲.
۱۶. عنکبوت: ۶۴.
۱۷. نساء: ۷۷.
۱۸. مائده: ۲.
۱۹. نحل: ۳۰.
۲۰. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۵۹، ص ۲۹۰.
۲۱. عبس: ۲۴.
۲۲. موفق بن احمد، مقتل خوارزمی، ج ۲، ص ۶.

افوغها؛ درنگی بر مسئله تعلیم و تربیت
OfoghHa.ir سامانه پیامکی: ۳۰۰۴۸۵۹۵۹

اثنیسه ها، ساعت ۱۹

بازپخش دوشنبه ها، ساعت ۱۲

از شبکه قرآن و معارف سیما/ برنامه یاد خدا

